

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.73>

УДК 351.78:332.1(477)

В. П. Якобчук,

*к. е. н., професор, завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної
власності та публічного управління,*

Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2147-7994>

Ю.С. Бодашевська,

аспірант кафедри економіки, підприємництва та туризму,

Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7575-7583>

К. С. Зіневич,

аспірант кафедри економіки, підприємництва та туризму,

Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2989-3002>

Н. С. Пугачова,

*асистент кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та
публічного управління, Поліський національний університет, м. Житомир*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9101-1148>

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД В ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ**

V. Yakobchuk,

*PhD in Economics, Professor, Head of the Department of Economic Theory,
Intellectual Property And Public Administration, Polissia National University,
Zhytomyr*

Y. Bodashevskaya,

*Postgraduate student of the Department of economics, entrepreneurship and tourism,
Polissia National University, Zhytomyr*

K. Zinevych,

*Postgraduate student of the Department of economics, entrepreneurship and tourism,
Polissia National University, Zhytomyr*

N. Puhachova,

*Assistant of the Department of Economic Theory, Intellectual Property And Public
Administration, Polissia National University, Zhytomyr*

STRATEGIC DIRECTIONS OF TRANSFORMATION OF THE MODEL OF MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE PERIOD OF POST-WAR RECONSTRUCTION

В статті проаналізовано просторовий підхід до планування соціально-економічним розвитком територіальних громад, який спроможний забезпечити ефективне управління в період повоєнного відновлення. Акцентовано увагу, що саме використання просторової концепції в управлінні може гармонізувати інтереси усіх зацікавлених сторін, створює можливості для прийняття оптимальних стратегічних рішень по адмініструванню соціально-економічних процесів, в умовах посилення небезпек та геополітичних ризиків. Аналіз даних проблем показує, що просторовий підхід у побудові стратегій забезпечує можливості збалансування соціо-еколого-економічного стану ресурсного забезпечення територіальних громад, сприяє результативності реформ місцевого самоврядування. В дослідженні визначено,

що ефективно просторове планування, сприяє подоланню перешкод, які впливають на результативність методів управління, розвиток партисипаційних процесів у прийнятті управлінських рішень, забезпечує оптимальний розподіл ресурсів, раціоналізує участь людського капіталу в довгостроковому плануванні.

The article analyzes the spatial approach to planning the socio-economic development of territorial communities, which is able to ensure effective management in the period of post-war recovery. It is emphasized that the use of the spatial concept in management can harmonize the interests of all stakeholders, creates opportunities for making optimal strategic decisions on the administration of socio-economic processes, in the face of increasing dangers and geopolitical risks. The analysis of these problems shows that the spatial approach to building strategies provides opportunities for balancing the socio-ecological and economic state of the resource provision of territorial communities, and contributes to the effectiveness of local government reforms. The study determines that effective spatial planning helps to overcome obstacles that affect the effectiveness of management methods, develop participatory processes in management decision-making, ensure optimal resource allocation, and rationalize the participation of human capital in long-term planning.

The authors argue that in the context of the military-political crisis, innovative approaches to spatial planning are of crucial importance, which can fundamentally change the conditions for implementing the tasks of building spatial strategies for the development of territories and developing tools and areas that should be taken into account to increase the competitiveness of the resource potential of territorial communities and strengthen their financial independence. The paper analyzes certain concepts and principles of spatial policy based on the Laws of Ukraine "On the Principles of State Regional Policy", "On Local Self-Government in Ukraine" and bylaws that define the foundations of socio-economic development of communities and, having systematized theoretical approaches, we have identified the features of the development of territories under conditions of uncertainty, which should be taken

into account when formulating goals and development strategies on the principles of smart specialization, taking into account socio-economic priorities and management.

Ключові слова: *стратегія, просторове планування, управління, соціально-економічний розвиток, територіальна громада, трансформація, модель, повоєнне відновлення.*

Keywords: *strategy, spatial planning, management, socio-economic development, territorial community, transformation, model, post-war recovery.*

Постановка проблеми. В умовах нестабільності, викликаній воєнною агресією, кожною територіальною громадою має бути сформовано пакет стратегічних антикризових заходів, який забезпечить повоєнне відновлення соціально-економічних процесів. Стратегія соціально-економічного розвитку є основою побудови ефективної моделі місцевого самоврядування, вдосконалення правових та організаційних механізмів управління на територіальному рівні. На наш погляд, в ці ситуації однією з визначальних може стати концепція просторового розвитку, сформульована рядом вчених, які визначають, що «територіальний рівень є надважливим для досягнення стратегічних цілей держави і забезпечує економічне зростання при найбільш раціональному використанні природних, людських і матеріальних ресурсів .

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед відомих українських дослідників, які приділяли значну увагу соціально-економічному розвитку на територіальному рівні потрібно визначити праці М. Орлатого, С. Романюка, І. Дегтярьова, О. Скидана, О. Дацій, які вважають, що державне регулювання соціально-економічного розвитку на територіальному рівні має будуватись з врахуванням ідентичності і унікальності кожної територіальної громади, враховуючи їх особливості, ресурсний потенціал, інфраструктуру тощо.

Формування цілей статті. Мета статті полягає в науково-методологічному обґрунтуванні результативності переходу до просторового планування у побудові стратегій соціально-економічного розвитку

територіальних громад та розробці практичних рекомендацій впливу органів місцевої влади на покращення соціальних та економічних процесів на територіальному рівні, саме через розробку та впровадження ефективних інструментів управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми вважаємо, що просторова концепція управління соціально-економічним територіальним розвитком громад передбачає формування системи відносин та спільної діяльності підприємств, органів місцевого самоврядування, громадськості та інших зацікавлених сторін на певній території, вона має бути спрямована на ефективне використання економічних ресурсів та соціального капіталу на новій якісній основі. При чому, що влада несе повну відповідальність за мешканців певної територіальної громади та використання її ресурсів, повинна прагнути до економічного зростання, створення комфортного та безпечного середовища для проживання, а також забезпечувати рівний доступ до якісних соціальних послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, культури тощо [3].

Теоретичні та практичні підходи до розробки просторової стратегії розвитку територій регламентуються, як на міжнародному рівні, так і в Україні на рівні територій, рішеннями Саміту ООН зі сталого розвитку, у 2015 році, де було прийнято документ «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року», яким було затверджено 17 Цілей сталого розвитку. У свою чергу, Україна видала Указ від 30.09.2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», який підтримав напрями досягнення Цілей сталого розвитку з урахуванням соціально-економічних пріоритетів [2]. Для покращення цієї роботи Міністерство розвитку громад та територій України розробило та затвердило Методичні рекомендації, які визначають Стратегію державної регіональної політики, розрахованої на довгостроковий період та визначає стратегічні та оперативні цілі і завдання, що мають бути покладені в основу сталого соціально-економічного розвитку кожної території з дотриманням принципів:

- законність, тобто процедури затвердження та реалізація завдань мають відповідати Конституційним нормам;

- співробітництво – співпраця органів влади у реалізації цілей та завдань;

- відкритість та прозорість – вільний доступ до інформації про завдання та результати;

- субсидіарність – оптимізація повноважень органів місцевого самоврядування нижчих рівнів влади з метою підвищення ефективності діяльності;

- етнокультурний розвиток – спрямованість на відродження локальної ідентичності, збереження духовної та матеріальної культури населення, культурних цінностей територіальних громад;

- сталий розвиток – формування цілей для максимального задоволення потреб та з урахуванням інтересів майбутніх поколінь;

- рівності – забезпечення рівних прав та можливостей для мешканців громади незалежно від віку, статі та статусу;

- інклюзивність – врахування інтересів осіб з особливими потребами;

- ефективність – формулювання цілей та завдань, результати яких можна виміряти і які дають змогу проаналізувати їх результативність;

- конкурентоспроможність механізмів публічного управління [2].

В умовах воєнного стану виникає ряд чинників, які викликають зниження рівня і якості життя, зростає безробіття, міграцію, руйнацію бізнесу та інфраструктури, забруднення довкілля, брак виробничих потужностей, відсутність систем переробки відходів тощо. У період 2022 -2023 років, щорічні втрати енергії в Україні скоротились на 44 % через застаріле обладнання, а враховуючи значні пошкодження критичної інфраструктури внаслідок бойових дій, необхідне комплексне відновлення мереж теплопостачання та розробка заходів з підвищення ефективності виробництва та використання ресурсів. Крім того, військова агресія Росії проти України викликала велике внутрішнє переміщення населення у більш безпечні регіони, що призвело до негативних наслідків в інфраструктурі ряду територіальних громад, яким потрібно

здійснити пошук шляхів сприяння реінтеграції внутрішньо переміщених осіб. Територіальні громади України, особливо під час війни, мають знати шляхи підвищення конкурентоспроможності в глобальному середовищі завдяки своїм можливостям та ресурсам: економічним, природним, людським, фінансовим, виробничим тощо.

Просторові стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад передбачають активізацію нової форми відносин, а саме, державно-приватного партнерства, від його ефективності залежить якість та рівень життя населення, конкурентоспроможність бізнесу, якому вигідно працювати у партнерстві з владою. Основними принципами, на яких має базуватися таке партнерство – це комунікація, підтримка, взаємоповага, довіра, взаємодопомога у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку, встановлення вимірних індикаторів для оцінки ефективності виконання ресурсного потенціалу при відновленні територій України у повоєнний період. Розвиток партнерства має враховувати потенційні можливості та ресурси, якими громада володіє для покращення добробуту населення, що дозволить врахувати існуючі проблеми в територіальній громаді, використати її потенціал та можливості, зміцнити партнерські відносини з іншими громадами, а також забезпечити відновлення та сталий розвиток у майбутньому.

Аналіз просторових стратегій розвитку в Європейському Союзі показує, що інвестиції в розвиток ресурсного потенціалу є ключовим фактором досягнення економічного добробуту та конкурентоспроможності територій в умовах сучасних викликів та наслідків глобальної економічної кризи, що сповільнила зростання регіональної продуктивності.

Застосування просторової концепції підвищення регіональної конкурентоспроможності, на думку М. Грассія, що показав в своїх працях, закономірності, які виникли протягом багатьох років в стратегіях соціально-економічного розвитку європейських територіальних громад, та проведений ними порівняльний аналіз індексів регіональної конкурентоспроможності, на прикладах Італії та Польщі, показують, що стимулювання регіональної

конкурентоспроможності є досить складним процесом, який призводить до посилення конкуренції між регіонами і потребує активізації державно-приватного партнерства для покращення відносин між органами влади, бізнесом і громадськістю громад для стимулювання соціально-економічного розвитку територій. Європейський досвід переконливо свідчить, що ефективна територіальна організація влади може будуватися лише на основі застосування інноваційних форм партнерства в територіальних громадах, у рамках якої забезпечується якісне управління в межах відповідних територіальних одиниць. У свою чергу, ефективне функціонування суб'єктів господарювання потребує створення сприятливого регуляторного середовища та державної підтримки у використанні ресурсних можливостей [1].

Статистика показує, що в період воєнних дій, обсяг ВВП в Україні знизився більше чим на третю частину, збитки від руйнувань інфраструктури територіальних громад перевищують 100 млрд. дол. (табл.1), інфляція досягла критичних значень, відбувається подальше ослаблення української валюти, росте безробіття та погіршується рівень життя в територіальних громадах. Спад економічної динаміки на третину, у 2023 році показує, що власними фінансовими ресурсами країна не спроможна забезпечити позитивну динаміку відновлення та економічного зростання в умовах воєнної агресії. Корегування податкового кодексу на початку воєнних дій, з одного боку, спростило ведення бізнесу, а з іншого викликало негативні ефекти в сфері бюджетних надходжень, так, в 2023 році було недоотримано 30 % митних платежів і 70% податків порівняно з довоєнним періодом [2].

Таблиця 1. Рівень руйнувань в інфраструктурі України в 2022 році

Категорія	Оцінки втрат в млн. дол.		
	Прямі втрати	Непрямі втрати	Витрати пов'язані з реконструкцією
Житлове будівництво	48	3,6	75,2
Дорожня інфраструктура і аеропорти	35	18,6	51,0
Активи компаній	10	30,2	19,8
Сільське господарство	4,2	23,5	17,6
Публічна сфера	0,3	6,3	6,5
Транспорт	2,8	0,5	5,1
Освіта	4,3	2,2	5,3
Торгівля	2,0	23,4	3,8
Енергетика	1,9	11,5	3,6
Інше	6,3	10,6	9,8
Загалом	115,5	131,4	198,7

Джерело: адаптовано автором на основі даних Державної служби статистики України [2].

З іншого боку, бойові дії, що тривають в Україні, не можуть стримати процес відновлення країни, який вже відбувається, так уже втілюються в життя ряд проектів та ініціатив з відновлення. Ініціативи реалізуються щонайменше у 27 сферах, і в більшості з них влада активно співпрацює з організаціями громадянського суспільства, бізнесом, науковими установами та з іншими суб'єктами. Разом з тим, в країні досі нема цілісного національного плану відновлення України, який має бути розроблений владою, який би мав юридичне закріплення і використовувався б іншими учасниками процесу відновлення як стратегічний документ. Національний план відновлення громад має стати рушійною силою відновлення, основою соціально-економічного розвитку, зростання добробуту громадян.

Сьогодні громади стикаються з багатьма труднощами: неузгодженість законодавства щодо створення планів відновлення, відсутність національної концепції відновлення, бюджетні проблеми, а також брак кваліфікованих управлінців, здатних приймати ефективні рішення. Кадрова проблема є одним із проявів масштабності проблеми, адже законодавство накладає багато зобов'язань на управлінський склад громад, а війна і необхідність відновлення роблять цей тягар особливо важким. Попередній план відновлення був критично оцінений, як представниками українських інститутів громадянського

суспільства, так і західних аналітичних центрів. Короткостроковий План прискореного відновлення, представлений адміністрацією Президента України в 2022 році, не знайшов підтримки і реалізації в країні і потребує технічної та експертної допомоги. Таким чином, на двох основних рівнях влади – центральному та місцевому – існують значні труднощі з планами відновлення, тобто не існує єдиної, законодавчо закріпленої та зрозумілої концепції відновлення для всієї країни [8].

Опитування лідерів громад, показало, що лише третина громад наразі мають конкретний документ з стратегії відновлення. Національна рада з відновлення України розробила проєкт плану відновлення до 2032 року, який складається з 23 частин, які були розроблені відповідними робочими групами, вартість його реалізації була оцінена у 750 мільярдів доларів. Громадськість не була залучена до розробки цього плану, а змістовних обговорень було мало навіть серед його розробників. З іншого боку, ця історія демонструє небажання політичної влади країни до серйозної комунікації з організованою, найбільш активною частиною суспільства про напрями і форми соціально-економічного розвитку в найближчий період, хоча в розробці брали участь 2500 експертів і фахівців [8].

При складанні планів і програм соціально-економічного розвитку присутня непрозорість формування робочих груп, в основному відсутня кінцева версія плану, яка включала б зауваження та пропозиції. Станом на січень 2023 року лише чотири області розпочали створення комплексних планів відновлення, це Кіровоградська, Сумська, Київська та Вінницька. Впровадження рішень з відновлення в регіонах та громадах, потребує від центральних органів влади врегулювання процесу створення комплексних програм відновлення для регіонів та громад, на основі постанови №1159 від 14 жовтня 2022 року, яка визначає порядок формування програм комплексного відновлення територіальних громад або їх частини [3].

Більшість територіальних громад мають власні стратегії регіонального розвитку, широкі програми соціально-економічних трансформацій, мають

власну містобудівну документацію, генеральні плани тощо. Але експерти з регіональної політики вказують на те, що законодавці не змогли створити чіткої та ефективної законодавчої бази для проектування відновлення, натомість запропонували розробити план відновлення України на десять років з очікуваним фінансуванням понад 750 млрд. гривень. Це пов'язане з розбіжностями у вимогах до розробки стратегій соціально-економічного розвитку громад, які керуються з одного боку Законом «Про засади державної регіональної політики», який передбачає, що територіальні громади розробляють «стратегії розвитку територіальних громад». Натомість Закон «Про регулювання містобудівної діяльності» використовує поняття «концепція комплексного розвитку території територіальної громади», яка визначається як «документ стратегічного планування»[4].

Така ситуація приводить до того, що система планових документів з відновлення не уніфікована, не чітка та має фрагментації, які не створюють можливості для комплексного відновлення та розвитку територіальних громад. Органам влади, на всіх рівнях управління, потрібно якнайшвидше переглянути та гармонізувати основні положення цих законів, які повинні доповнювати один одного, ці документи не повинні бути простою формальністю, а набути вирішального стратегічного значення для соціально-економічного розвитку територіальних громад.

В період воєнного протистояння. ряд планів подальшого соціально-економічного розвитку територіальних громад перетворились із стратегічних документів в оперативно-тактичні, що включають переважно ті об'єкти, що потребують повного відновлення, а реалізація стратегічних планів, найімовірніше, планується на повоєнний період. Але сьогодні більшість громад, планують стратегию відновлення, вони залучають експертів, донорів, які допомагають при їх обговоренні та впровадженні. Таким чином, потрібно вирішити проблему законодавчого дублювання стратегічних документів з відновлення, вирішити ряд кадрових питань, змінити національне бачення на проблеми відновлення чиновників усіх рівнів управління.

Держава має створити умови для максимальної здатності та спроможності самостійно розробляти і впроваджувати місцеві комплексні стратегії розвитку. Зрозуміло, що багато постраждалих громад все ще перебувають у зоні ураження вогнем і не можуть планувати комплексне відновлення. Крім того, існує також проблема людських ресурсів у регіонах, інституційної спроможності місцевих органів влади та взаємодоповнюваності місцевого та національного бачення відбудови та модернізації країни та її територій. Статистика показує, що представники місцевих рад практично на 80% наразі залучені до розробки стратегічних документів відновлення, активними є сільські, селищні, міські голови та сільські старости, їх участь оцінюється в 65 % [2].

Суттєво потрібно посилити роль громадських організацій насамперед в адвокації принципів «зеленого відновлення»: енергоефективності, декарбонізації, використання відновлюваних джерел енергії та децентралізації енергетичної інфраструктури. Інститути громадянського суспільства у своїй більшості безпосередньо займаються ліквідацією наслідків обстрілів, постачанням малих джерел енергії для громад – сонячних панелей, генераторів тощо. Важливим напрямом участі громадськості у відбудові є експертна підтримка центрального уряду та місцевих органів влади в процесі відбудови. Одним із прикладів є коаліція організацій громадянського суспільства «RISE», яка, серед іншого, бере участь у створенні системи управління відбудовою DREAM, системи управління відновленням. Враховуючи різні масштаби та рівні спроможності громад в Україні, дуже важливо, щоб громадські організації допомагали органам влади на рівні громад, особливо у підготовці планів відновлення [2].

«Зелене» відновлення майже повністю ведеться громадськими організаціями, так з весни 2022 року громадські організації формують коаліції, щоб привернути увагу суспільства, уряду, міжнародних партнерів та донорів до необхідності зробити відновлення «зеленим». Орієнтація громадянського суспільства за «зелене» відновлення не обмежується лише внутрішніми

українськими дискусіями, так представники української екологічної спільноти активно доносять свою позицію до керівництва Європейського Парламенту та Європейської Комісії. Важливо, щоб громадські організації не лише привертали увагу до цієї проблеми, а й надавали конкретні аналітичні матеріали та здійснювали моніторинг розроблених владою планів відновлення на відповідність «зеленому» курсу [2].

Важливу роль в умовах воєнного стану має партнерство влади з громадськими організаціями по створенню механізмів контролю за витрачанням коштів та у боротьбі з корупцією під час відбудови – це сфера, де ініціативу беруть на себе міжнародні організації та громадянське суспільство. Передумовою ефективного контролю над державними витратами є доступ до даних, таким чином, роль організацій громадянського суспільства, аналітичних центрів та дослідників у забезпеченні повернення доступу до відкритих даних, які стали недоступними через війну, є ключовою. В умовах воєнної агресії без цих даних буде важко боротися з корупцією, а чиновники почуватимуться безкарними.

Партисипативні проекти, які залучають мешканців громади до розробки планів і процесу відновлення, мають бути спрямовані на оцінку збитків і підвищення соціальної згуртованості, забезпечення психологічної підтримки населення та адаптація ветеранів, реінтеграції, на створенні успішних коаліцій, організацій, що продуктивно співпрацюють з органами влади. Оновлена оцінка потреб України у відновленні та реабілітації, опублікована наприкінці березня 2023 року, відображає рівень збитків, завданих телекомунікаційній інфраструктурі України внаслідок війни, робить оцінку ступеня стійкості екосистем, масштабів пошкоджень та руйнувань в енергетичному секторі тощо [3].

Громадські організації та аналітичні центри, також мають здійснювати моніторинг ситуації, документуючи збитки та оцінюючи масштаби пошкоджень у конкретних районах. Наприклад, «Екодія» відстежує випадки потенційної екологічної шкоди, спричиненої російською агресією, яка

фіксується на інтерактивній карті, «Екодія» також провела пілотне дослідження впливу військових дій на стан українських ґрунтів (на прикладі двох громад у Харківській та Донецькій областях) та запропонувала підхід до оцінки та відновлення пошкоджених земель [8].

Також, заслуговує на увагу оцінка додаткових викидів парникових газів, зроблена Екодією у дослідженні «Вплив російської війни в Україні на клімат: Проміжна оцінка викидів парникових газів». Аналітичний центр Cedos на замовлення благодійного фонду Save Ukraine за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», провів дослідження «Війна і освіта: Як рік повномасштабного вторгнення вплинув на українські школи», один з розділів якого присвячений аналізу руйнування освітньої інфраструктури. Автори дослідження «Руйнування та спустошення. Рік російської атаки на українську систему охорони здоров'я» документують впливи на систему охорони здоров'я України» документують напади Росії на українські лікарні, медичну інфраструктуру та медичних працівників. (організації

«Лікарі за права людини» (PHR), «Медійна ініціатива за права людини» (MHR) та Український центр охорони здоров'я (УЦОЗ)), наприкінці жовтня 2022 року спільно з урядом та ПРООН досягли домовленості про створення нової геоінформаційної системи для покращення інформування та відновлення в Україні. Згідно з прес-релізом ПРООН, рішення про створення такої системи було прийнято урядом влітку 2022 року [4].

Проект розвитку ГІС технологій передбачений постановою Уряду України ухваленою 24 червня 2022 року розпочав збір даних від постраждалих громад по всій Україні для створення пілотної моделі, яку було створено ПРООН у співпраці з Організацією Об'єднаних Націй Обсерваторією ООН із застосування супутникової інформації (UNOSAT), Київською школою економіки (KSE) та Міським університетом Нью-Йорка (CUNY), які розпочали пілотне використання методів та інструментів дистанційного зондування для картографування пошкоджень та руйнувань будівель у 55 населених пунктах Київської області та шести інших областей [2].

Перший етап охопив Київську, Чернігівську, Харківську, Сумську та Житомирську області, на другому етапі буде оцінено пошкодження в Херсонській, Луганській, Донецькій, Запорізькій, Миколаївській, Одеській та Дніпропетровській областях (у доступних районах). Крім того, будуть оцінені міста Чернігів, Харків, Охтирка, Краматорськ, Херсон, Кременчук, Сєвєродонецьк, Лисичанськ, Мелітополь. Екосистема цифрової реставрації для підзвітного управління розробляється Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України у партнерстві з коаліцією «RISE Україна». Технічним розробником системи є команда Open Contracting Partnership, методологічну підтримку надають Transparency International Україна та Офіс ефективного регулювання (BRDO). Розробка фінансується урядом Великої Британії. МВФ, Світовий банк, країни G7 та інші міжнародні партнери підтримують використання системи для управління післявоєнним відновленням України [2].

На нашу думку потрібно створити систему, що буде інтегрувати наступні дані:

- реєстр пошкодженого та зруйнованого майна, через географічну інформаційну систему;
- галузева система управління відновленням інфраструктури «Дія», що працює через єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;
- єдина державна електронна система у сфері будівництва Prozorro.

Максимальна функціональність такої системи буде забезпечена фіксації і контролю кожного етапу реалізації проектів реконструкції, їх життєвих циклів, реєстрації пошкоджень, фінансових потоків, закупівлі товарів і послуг, ефективності проведення будівельних робіт тощо. Важливим чинником є те, що інформація про кожен етап реалізації проектів відновлення повинна стати доступною для громадськості. «Післявоєнна відбудова України – це десятки тисяч проєктів, які відбуватимуться одночасно, на різних етапах, по всій країні. Такий масштабний план відбудови передбачає залучення великих обсягів

іноземного фінансування. Умовою залучення повноцінного фінансування є прозорість та підзвітність всіх процедур реконструкції. Саме принцип «кожен може бачити все» лежить в основі довіри інвесторів. Прозора цифрова екосистема допомагає забезпечити цю довіру» [8].

Іншими словами, система має стати інструментом для організації та контролю відновлення, важливим цифровим продуктом уряду та органів місцевого самоврядування в питанні відновлення та соціально-економічного розвитку територіальних громад. Така система дозволяє подати заявку на отримання фінансової допомоги для відновлення пошкодженого внаслідок війни майна (сума компенсації – до 200 000 грн) через застосування алгоритму подачі заявки: подати заявку на електронну адресу, обрати програму, повідомити про пошкоджене майно, вказати тип, площу та адресу об'єкта, контактні дані, прикріпити фотографії та описати пошкодження, якщо вони є. Після цього перейти до розділу «Подати заявку на виплату». Цей сервіс розроблений Міністерством цифрової трансформації України та Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України за підтримки проекту USAID «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах» . Ще одним реалізованим сервісним проектом є відцифрування державних будівельних норм, яка доступна у вільному доступі до будівельних кодів , доступ є безкоштовним.

Висновки. Таким чином, потрібна активізація діяльності аналітичних центрів, координаційних та експертних платформ для впровадження інструментів просторового планування повоєнного відновлення України, у відповідності до діючої програми «Відновимо Україну разом: Створення інклюзивної платформи для відновлення України», які мають застосувати нові підходи до роботи над планами післявоєнного відновлення та налагодження ефективних процесів взаємодії між усіма зацікавленими сторонами: органами державної та місцевої влади, міжнародними донорами та іншими партнерами, експертного та професійного середовища, представників громадянського суспільства. Ми, також, пропонуємо в системі вищої освіти, на всіх

спеціальностях, ввести навчальний курс у формі онлайн вебінарів «Просторове планування відновлення ресурсного потенціалу України», в якому мають брати участь представники органів влади, громадських організацій, бізнесу, донорські організації та розробити посібники по механізмах управління відновлення територіальних громад.

Література

1. Нороğlu, S. (2020). Regions and sustainable development. Regional Imbalances and Regional Development Policies: Turkey Experience, 1, 11–22.
2. Horan, D. (2022). A framework to harness effective partnerships for the sustainable development goals. Sustainability Science, 17 (5), 1–15. doi: 10.1007/s11625-021-01070-2.
3. Орлатий М., Романюк С., Дегтярьова І. Ресурсний потенціал регіону: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2014. 724 с.
4. Адміністративно-територіальний устрій України: Проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення: під заг. ред. В. Г. Яцуби. Київ. 2003. 324 с.
5. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III : станом на 2 груд. 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text> (дата звернення: 27.01.2024).
6. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Каб. Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 : станом на 17 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п#Text> (дата звернення: 26.01.2024).
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР : станом на 10 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 25.01.2024).

8. Старченко Г.В. Інноваційна модель розвитку економіки України: проектно-орієнтований підхід. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2019. Вип.8.

9. Константинов О.О. Основні підходи до реалізації сучасних механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіону в Україні. *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2014. Вип.12.

References

1. Нороğlu, S. (2020), "Regions and sustainable development", *Regional Imbalances and Regional Development Policies: Turkey Experience*, vol. 1, pp. 11–22.

2. Horan, D. (2022), "A framework to harness effective partnerships for the sustainable development goals", *Sustainability Science*, vol. 17 (5), pp. 1–15. doi: 10.1007/s11625-021-01070-2.

3. Orlatyj, M., Romaniuk, S., Dehtiar'ova, I. (2014), *Resursnyj potentsial rehionu* [Resource potential of the region], NADU, Kyiv, Ukraine.

4. Yatsuby, V. H. (2003), *Administratyvno-terytorial'nyj ustrij Ukrainy: Problemni pytannia ta mozhlyvi shliakhy ikh vyrishennia* [Administrative and territorial structure of Ukraine: problematic issues and possible ways to solve them], Kyiv, Ukraine.

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On state forecasting and development of programs for economic and social development of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text> (Accessed 27 January 2024).

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Resolution "On approval of the state strategy for regional development for the period up to 2020", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п#Text> (Accessed 26 January 2024).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine "About local self-government in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (Accessed 25 January 2024).

8. Starchenko, H. V. (2019), "Innovative model of economic development of Ukraine: project-oriented approach", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 21 January 2024).

9. Konstantynov, O. O. (2014) "Main approaches to the implementation of modern mechanisms of state management of socio-economic development of the region in Ukraine", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, [Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 29 January 2024).

Стаття надійшла до редакції 09.02.2024 р.